

شناسایی بسترهای فرهنگی - اجتماعی شکل دهنده رضایت از ازدواج

اعظم کلائی^۱
جواد خدادادی سنگده^۲
مرتضی گوهری پور^۳

چکیده

رضایت از ازدواج مفهومی وابسته به بستر زندگی زوجین رضایت‌مند جامعه و متأثر از ارزش‌های اجتماعی، فرهنگ، و سایر مؤلفه‌های موجود در زندگی آن‌هاست. پژوهش حاضر به شناسایی بسترهای فرهنگی-اجتماعی شکل دهنده رضایت از ازدواج در زوجین رضایت‌مند پرداخت. این مطالعه با رویکرد کیفی و بر اساس روش داده‌بنیاد انجام شده است. از روش مصاحبه تا رسیدن به اشباع نظری استفاده شد. نمونه‌گیری به صورت هدفمند از ۲۱ زوج رضایت‌مند شهر تهران در سال ۱۳۹۶-۱۳۹۷ انجام شد. نتایج تحلیل کدگذاری مصاحبه‌ها به شناسایی ۳۳ کد باز، ۸ کد محوری، و کد انتخابی رضایت از ازدواج منجر شد. بر اساس یافته‌ها عوامل مؤثر بر شکل‌گیری رضایت از ازدواج در بسترهای فرهنگی-اجتماعی شامل همسانی خانواده‌های اصلی، تمایل به ساده‌زیستی، بهره‌مندی از شبکه حمایتی دوستان و اقوام، پرداختن به اوقات فراغت، استفاده درست از فضای مجازی، استفاده از خدمات مشاورتی و مشاوره‌ای، باورهای دینی، و رفتارهای دینی بودند. وجود یافته‌های مرتبط با عوامل مذهبی،

۱. کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی، دانشکده رفاه (این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد

مشاوره و راهنمایی است)

۲. دکتری مشاوره، دانشگاه خوارزمی (javad.khodadadi7@gmail.com) (نویسنده مسئول)

۳. دکتری فلسفه اخلاق، دانشگاه قم، مدرس دانشکده رفاه

بیانگر بافت فرهنگی - اجتماعی این مطالعه است که به دلیل ریشه‌دار بودن آموزه‌های دینی و نقش عمیق آن‌ها بر سبک زندگی افراد قابل توجه و تأمل است. بهره‌مندی از این فضائل مذهبی و سبک زندگی اسلامی که ثمره آن است موجب توانمندتر شدن زوجین و خانواده‌ها در مواجهه با چالش‌های زندگی، تعدیل تعارض‌ها و ایجاد رضایت پایدار است و در نهایت مسیر رشد و بالندگی را برای آن‌ها فراهم می‌کند.
واژه‌های کلیدی: رضایت از ازدواج، بسترهای فرهنگی - اجتماعی، زوجین رضایتمند.

Identification of Socio-Cultural Contexts Forming Marital Satisfaction

Azam Kolaee¹

Javad Khodadadi Sangdeh, PhD²

Morteza Goharipoor, PhD³

Abstract

Marital satisfaction is the concept dealt with the life context of satisfied couples in society and influenced by social values, culture and other components existing in their life. This research identified socio-cultural contexts that formed marital satisfaction for satisfied couples. This study has been done in the qualitative approach and is based on grounded theory. The authors used interviews as data gathering instrument; the interviews were continued until the phase of theoretical saturation. Twenty one satisfied couples were purposively sampled and interviewed in Tehran in 2017 and 2018. Analysis of participants resulted in uncovering 33 open codes, 8 axial codes, and a selective code of marital satisfaction. According to findings, what was extracted as efficient factors of forming marital satisfaction in socio-cultural contexts included: main families homology, tendency to simplicity, taking benefit from supporter net of friends and family, giving importance to free time, management of cyberspace, using advisory and consulting services, religious beliefs and religious behaviors. Existence of religious factors in findings represents socio-cultural contexts of this study. These religious factors are significant and considerable in terms of the traditional roots of religious teachings and their deep role in people's life style. Taking advantage from

1. M.A. in Counseling and Guidance, Refah Universty (This article is an excerpt from the M.A. thesis in Counseling and Guidance).

2. PhD in Counseling, Kharazmi University (javad.khodadadi7@gmail.com).

3. PhD in Philosophy of Ethics, University of Qom. Lecturer of Refah University.

these religious virtues and their consequent outcome, that is to say, Islamic life style, makes couples and families more powerful in confronting life challenges, resolving conflicts, and developing a lasting satisfaction, and finally smoothes the path for their growth and development.

Keywords: marital satisfaction; socio-cultural contexts; satisfied couples.

مقدمه

زیربنای جامعه سالم خانواده سالم است و مهم ترین ملاک خانواده سالم رضایت زوج از ازدواج است (فتحی، ۱۳۹۵). رضایتی که همسران در رابطه خویش احساس و تجربه می کنند از عناصر حیاتی در نظام زناشویی است (قربانی و فیروزی، ۱۳۹۶). رضایت از ازدواج خوشنودی ایجاد شده از پذیرش غیرمشروط زوجین توسط یکدیگر است (گیتی پسند و همکاران، ۱۳۹۳) و نقش مهمی در سلامت روانی-اجتماعی خانواده دارد. از آنجا که رضایت از ازدواج کنار آمدن با سختی ها و تعارض های زوجین را آسان می سازد پایه رابطه زوجی محسوب می شود (دلداده مقدم و باقری، ۱۳۹۶). رضایت از ازدواج از اساسی ترین عامل های پیشرفت و رسیدن به هدف های زندگی است که متأثر از پایداری هیجانی^۱ همسران است. از این رو، روان شناسان رضایت از ازدواج را معیاری جهت بررسی کیفیت زناشویی، نشانه استحکام و کارایی سیستم زوجین، و از مهم ترین شاخصه های عملکرد سالم خانواده معرفی می کنند (گریف و براین^۲، ۲۰۰۰).

در طول زندگی مشترک، همسران با اوقات شادکامی و اوقات سختی روبه رو می شوند. در مواجهه با این زمان ها برخی از زوج ها طلاق می گیرند، در حالی که برخی دیگر با وجود سختی ها و چالش ها رابطه ای شاد و رضایتمند را با هم ایجاد می کنند (حاتمی ورزنه و همکاران، ۱۳۹۵). کیفیت بالای ازدواج و رضایت از آن، پایداری ازدواج را نشان می دهد (یدیریر و هامارتا^۳، ۲۰۱۵) که حاکی از علاقه مندی زوجین به یکدیگر و نگرش مثبت به متأهل بودن است (قربانی و فیروزی، ۱۳۹۶). بنابراین، رضایت متغیری نگرشی است که ممکن است در هر زوج به یک میزان نباشد. همچنین، رضایت از ازدواج مفهومی گسترده است که ابعاد متعددی دارد و عامل های مختلفی بر آن اثر می گذارند (جهانیان و سپهری شاملو، ۱۳۹۶).

1. emotional stability
2. Greeff & Bruyne
3. Yedirir & Hamarta

چنانچه ازدواج رضایتمند و سالم باشد عملکردها و نقش‌ها به‌خوبی ایفا می‌شوند، همسران می‌توانند با مسائل و مشکلات احتمالی به روش صحیح برخورد کنند، و به‌علاوه در جهت ارتقای سلامت و آسایش فردی و اجتماعی حرکت کنند و از انواع آسیب‌ها دور باشند (اسکات^۱، ۲۰۰۶؛ کار^۲، ۲۰۰۶). بنابراین، زوج‌هایی که کیفیت ارتباطی یا تفاهم خوبی دارند، از وضعیت تندرستی بهتری نیز بهره‌مند هستند. افزون بر این، رضایت از ازدواج بر روابط والدین و فرزندان و سلامت خانواده نیز مؤثر است (مروتی و همکاران، ۱۳۹۵؛ مهدی‌پور بازکیایی و صداقتی فرد، ۱۳۹۴). همچنان که رضایت از ازدواج با سلامت عمومی بالای زوج‌ها و سایر اعضای خانواده همراه است (وایت و گالاکر^۳، ۲۰۰۰)، نارضایتی از این رابطه، آشفتگی‌های روانی، سلامت عمومی پایین، ضعف سیستم ایمنی بدن، برانگیختگی قلبی و عروقی، و افزایش تنش را به همراه دارد (گاتمن و نوتاریوس^۴، ۲۰۰۲). به همین علت، کیفیت رابطه زناشویی زیربنای کارکرد آینده کل خانواده و سلامت جسمی و روانی اعضای آن را شکل می‌دهد (محسن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳).

امروزه در دنیا این گرایش ایجاد شده که به جای تمرکز بر عامل‌های اثرگذار بر طلاق، بر ازدواج‌هایی که پایدار و رضایتمند مانده‌اند، توجه می‌شود. چنانچه پژوهشگران بتوانند عامل‌هایی را که ازدواج را در مسیر موفقیت قرار می‌دهد شناسایی کنند، جامعه می‌تواند افزایش دوام، پایداری، و رضایت در ازدواج و همچنین نرخ پایین تری از طلاق را تجربه کند (حاتمی و ورزنده و همکاران، ۱۳۹۵). همچنین با توجه به جایگاه رابطه زناشویی در مفهوم بهداشت روانی و اهمیت کارکرد متعادل خانواده و حفظ آن، شناسایی عامل‌های مؤثر بر ایجاد رضایت از ازدواج، زیربنای استحکام‌بخش خانواده و اقدام مهمی در زمینه روابط زناشویی محسوب می‌شود (میری و نجفی، ۱۳۹۶). از این رو، یکی دیگر از دلایل اهمیت پرداختن به عامل‌های مؤثر در رضایت از ازدواج این است که رضایت فرد از زندگی زناشویی بخش مهمی از سلامت فردی است (مهدی‌پور بازکیایی و صداقتی فرد، ۱۳۹۴).

رضایت از ازدواج متأثر از بافت فرهنگی-اجتماعی جامعه است. ارزش‌ها و باورهای فرهنگی نه تنها دیدگاه افراد را به خودشان بلکه دیدگاه آن‌ها به صمیمیت، عشق، و یک رابطه خوب را نیز شکل می‌دهد (فتحی، ۱۳۹۵). موج چهارم روان‌شناسی، یعنی دیدگاه

1. Scott
2. Carr
3. Waite & Gallagher
4. Gottman & Notarius

چندفرهنگی در حوزه مشاوره، بر بومی سازی پژوهش‌ها با فرهنگ و تناسب آن‌ها با ارزش‌های حاکم بر جامعه تأکید می‌کند (کوری، ۲۰۱۳، ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۹۳) و بدیهی است که نحوه تعامل زوجین با هم و رفتارشان در رابطه زناشویی نیز به شدت وابسته به فرهنگ است (رضاپور میرصالح، ۱۳۹۲). عامل‌های مؤثر بر خشنودی و رضایتمندی از رابطه زوجی در فرهنگ‌های مختلف با هم تفاوت دارند؛ زیرا ازدواج در ایران از فرهنگ غربی متفاوت است. بنابراین، نمی‌توان نتایج پژوهش‌ها درباره ازدواج در فرهنگ غربی را به راحتی به جامعه ایرانی تعمیم داد (حاتمی ورزنده و همکاران، ۱۳۹۵؛ خدادادی سنگده، ۱۳۹۶).

تأثیر بستر فرهنگی-اجتماعی در رضایت از ازدواج از راه تأثیر بر یادگیری‌ها، ادراک‌ها، انتظارات، و نگرش‌های افراد به رابطه زناشویی انجام می‌شود. از آنجا که ادراک‌ها و برداشت‌های افراد از رابطه تا حد زیادی میزان رضایت از ازدواج آن‌ها را مشخص می‌کند، ضرورت دارد در مطالعه رضایت از ازدواج به جای به کار بردن رویکرد اثبات‌گرایانه - که پژوهشگر را در اولویت قرار می‌دهد - بر دیدگاه مشارکت‌کنندگان تمرکز بیشتری شود (محسن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳). بیشتر مطالعات انجام‌شده در زمینه خانواده، به شکل‌گیری نارضایتی، بدعملکردی، آسیب و فروپاشی خانواده تمرکز داشته و پرداختن به عوامل زمینه‌ساز تعالی و سلامت خانواده، سهم ناچیزی را به خود اختصاص داده است. بیشتر پژوهش‌های مرتبط با رضایت از ازدواج به صورت کمی و فاقد حساسیت‌های فرهنگی است؛ در صورتی که رابطه زوجی و سبک زندگی برای افزایش رضایتمندی از رابطه زوجی، مسئله‌ای متأثر از بستر اجتماعی، باورها، نظام ارزشی و هنجاری و فرهنگی است که در رویکردهای کمی به طور کلی مغفول مانده است. بررسی عملکرد خانواده بدون توجه به بافت فرهنگی-اجتماعی آن امر ناقص و نادرستی است؛ زیرا تمرکز بر مؤلفه‌های فرهنگی-اجتماعی از مهم‌ترین مسائل لازم در پژوهش‌های مرتبط با خانواده است. از آنجا که ارزش‌ها و قواعد فرهنگی-اجتماعی بر چگونگی فرایند خانواده تأثیرگذار است، بررسی وضعیت خانواده در بافتی که در آن قرار دارد، ضروری به نظر می‌رسد. به همین علت انجام پژوهش مبتنی بر بافت دارای اهمیت است (خدادادی سنگده و همکاران، ۱۳۹۴). بنابراین با توجه به اینکه رضایت از ازدواج مفهومی وابسته به بستر زندگی افراد جامعه و متأثر از ارزش‌های اجتماعی، فرهنگ، و سایر مؤلفه‌های موجود در بستر زندگی آن‌هاست الگوی مفهومی بسترهای شکل دهنده رضایت از ازدواج، می‌تواند از جامعه‌ای به جامعه دیگر متفاوت باشد (محسن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳) این‌ها ضرورت

انجام پژوهش‌های کیفی جهت درک عمیق‌تر زمینه‌های مربوط به ازدواج را آشکار می‌کند. بنابراین، با توجه به نقش مهم رضایت از ازدواج در سلامت خانواده و متأثر بودن آن از ارزش‌های فرهنگی-اجتماعی، پژوهش حاضر، به دنبال شناسایی بسترهای شکل‌دهنده رضایت از ازدواج از دیدگاه زوجین رضایتمند است.

روش

در پژوهش حاضر به منظور درک و تفسیر بسترهای فرهنگی-اجتماعی شکل‌دهنده رضایت از ازدواج در زوجین رضایتمند، ورود به دنیای تجربه‌های زوجین مورد بررسی، ضرورت داشت. بنابراین، رویکرد و روشی اتخاذ شد که انجام این امر را میسر سازد. از این رو، در پژوهش حاضر، با توجه به مسئله پژوهش و فرایندی بودن پدیده مورد بررسی، از رویکرد کیفی و روش داده‌بنیاد^۱ استفاده شد. با توجه به این روش، داده‌ها در چندین مرحله جمع‌آوری شد و در صورت لزوم، چندین بار به شرکت‌کنندگان در پژوهش مراجعه شد. همچنین تلاش شد تا دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش درک شود و به پدیده‌ها از دید شرکت‌کنندگان در پژوهش توجه شود و سپس فرایندها و محتوای شکل‌دهنده دنیای دیده‌شده کشف یا بررسی گردد.

جامعه پژوهش زوجین رضایتمند از ازدواج شهر تهران در بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۳۹۷ بود. ملاک‌های ورود و خروج این پژوهش عبارت بود از: ۱) زوجین به رضایت خود از ازدواج اذعان داشته باشند. ۲) حداقل ۵ سال از ازدواجشان گذشته باشد. ۳) سابقه طلاق، اعتیاد، و پیمان‌شکنی نداشته باشند. ۴) حداقل دارای یک فرزند باشند. ۵) در مقیاس رضایت زناشویی انریچ^۲ ۴۷ (اولسون^۳ و همکاران، ۱۹۸۹؛ ثنایی ذاکر، ۱۳۷۹) و در مقیاس سلامت خانواده ایرانی^۴ (خدادادی سنگده، ۱۳۹۳) نمره حداقل متوسط به بالا کسب کنند.

نمونه‌گیری به شیوه هدفمند و به‌طور هم‌زمان از روش گلوله‌برفی برای دسترسی راحت‌تر به نمونه مورد نظر استفاده شد. از شیوه گلوله‌برفی به این صورت استفاده شد که از هر مشارکت‌کننده در پایان مصاحبه درخواست شد که در صورت دسترسی، زوج دیگری را که مشابه آن‌ها و حاضر به همکاری در پژوهش‌اند معرفی کنند. پس از تماس

1. Grounded theory
2. ENRICH (Enriching and Nurturing Relationship Issues, Communicating and Happiness)
3. Olson
4. Iranian Family Health Scale (IRFHS)

با زوجین معرفی شده و بررسی ملاک‌های انتخاب نمونه، مصاحبه عمیق ساختار نیافته با آن‌ها انجام شد. اندازه نمونه بر اساس تکمیل نظریه و اشباع مقوله‌های شناسایی شده است که این تعداد ۲۱ نفر شامل ۱۳ زن و ۸ مرد بود. در ابتدا از مصاحبه‌شوندگان پرسش‌ها به صورت کلی پرسیده شد. در پی هر پاسخ، در صورت نیاز، از پرسش‌های موشکافانه مانند «می‌شود در این مورد بیشتر توضیح دهید؟» یا «می‌شود منظورتان را واضح‌تر بیان کنید؟» برای دسترسی به جزئیات دقیق‌تر و اطلاعات غنی‌تر استفاده شد.

مصاحبه با هر نفر تقریباً ۴۰ تا ۶۰ دقیقه طول کشید. پیش از مصاحبه، درباره هدف پژوهش و رعایت اصل رازداری، اطلاعاتی به طور کلی به شرکت‌کنندگان داده شد. با کسب اجازه از شرکت‌کنندگان در پژوهش، مصاحبه‌ها ضبط و سپس روی کاغذ پیاده‌سازی شدند تا آماده انجام تحلیل و کدگذاری‌ها شوند. هنگام پیاده‌سازی و تحلیل، چنانچه نیاز به روشن‌سازی مسئله یا مفهومی بود، روند انجام مصاحبه با فرد در زمان دیگری ادامه می‌یافت. تعداد نمونه‌هایی که جهت تحلیل داده‌ها به کار رفت به میزانی بود که حداکثر محتوا را نتیجه دهد. به منظور ارتقای کیفیت و تسریع در روند انجام پژوهش و انتخاب شرکت‌کنندگان، سعی بر آن شد تا آن‌ها از بافت‌های متنوع اجتماعی و اقتصادی انتخاب شوند. به این منظور با حضور در اماکنی مانند سرای محله، فرهنگسرا، دانشگاه، مدرسه، رجوع و معرفی آشنایان و غیره و در صورت لزوم با انجام هماهنگی با مسئولان این مراکز، هدف‌های پژوهش با نمونه‌های انتخاب‌شده، مطرح و از آن‌ها دعوت به همکاری می‌شد. ایجاد این تنوع در بافت سبب دستیابی به اطلاعات غنی‌تر، اکتشاف در نمونه‌های متنوع و نزدیک‌تر به واقعیت جامعه، و پیشگیری از اشباع زود هنگام شده است.

پس از جمع‌آوری داده‌ها، نتایج هر مصاحبه بلافاصله تحلیل شد. به عبارت دیگر، پس از جمع‌آوری اطلاعات، کدگذاری و تحلیل داده‌های گردآوری شده انجام شده است. به منظور کدگذاری، پس از خرد کردن داده‌ها، مفهوم‌ها و مقوله‌ها ایجاد و سپس مقوله‌های مرتبط در کنار هم قرار داده شدند. کدگذاری در ۳ مرحله شامل کدگذاری باز یا آزاد^۱، کدگذاری محوری^۲ و کدگذاری انتخابی^۳ انجام شد. نخستین مرحله، کدگذاری باز است که با هدف استخراج مفهوم‌ها و مقوله‌ها از داده‌های خام انجام شد. به این صورت که

1. Open coding
2. Axial coding
3. Selective coding

فرایند خرد کردن، مقایسه کردن، مفهوم‌پردازی کردن، و مقوله‌بندی کردن داده‌ها انجام شده است. برای انجام این نوع کدگذاری، داده‌ها به دقت بررسی و پدیده‌ها نام‌گذاری و مقوله‌بندی شدند. مفهوم‌ها پیوسته با یکدیگر مقایسه شدند تا مشخص شود آیا مفهوم جدید یک مفهوم متفاوت از مفهوم‌های قبلی است یا خیر. چنانچه با مفهوم قبلی مشابه بود تلفیق و در صورت متفاوت بودن به مفهوم‌های قبلی اضافه می‌شد. در مرحله بعد، کدگذاری محوری انجام شد. در این نوع کدگذاری به تمرکز کردن بر یک مقوله خاص پرداخته شد که هدف اصلی آن یافتن روابط بین مقوله‌ها بود. یعنی پژوهشگر مقوله‌های حاصل از کدگذاری باز را پالایش و تفکیک کرد و مقوله‌های فرعی به مقوله‌های اصلی‌تر مرتبط شدند. توجه و تمرکز عمیق به بافت، تعامل‌ها، و پیامدها در این شیوه کدگذاری انجام شد. در پایان فرایند کدگذاری باز و محوری، مفهوم‌ها و مقوله‌ها استخراج شدند. کدگذاری محوری زمینه را برای کدگذاری انتخابی فراهم کرد. آخرین مرحله کدگذاری، کدگذاری انتخابی است که در این فرایند در بیان دسته‌بندی‌های متعدد، یک دسته به‌عنوان هسته و مرکز انتخاب شده است.

به‌منظور صحت و اعتبار داده‌های پژوهش از چهار شاخص اعتبار گابا و لینکلن^۱ (۱۹۸۹) استفاده شد. برای تضمین قابلیت اعتبار داده‌ها پس از تحلیل هر مصاحبه، مجدداً به شرکت‌کننده مراجعه شد و درستی مطالب تأیید و تغییرهای لازم اعمال شد. جهت تضمین قابلیت تصدیق سعی بر آن بود که پژوهشگر پیش‌فرض‌های پیشین خود را تا حد امکان در فرایند جمع‌آوری اطلاعات دخالت ندهد. برای تضمین قابلیت اطمینان و کفایت از نظارت و راهنمایی افراد متخصص در حوزه پژوهش و روش پژوهش استفاده شد و بررسی کدها و دسته‌بندی مقوله‌ها نیز با صلاح‌دید و مشورت با آن‌ها بود. همچنین بازخوردهای دریافت‌شده از سوی افراد متخصص، در فرایند مطالعه اعمال شد. همان‌طور که اشاره شد، به منظور افزایش قابلیت تعمیم و انتقال به موقعیت‌های دیگر تلاش شد تا حد امکان از زوجین رضایتمند متعلق به سطوح مختلف اجتماعی و اقتصادی برای شرکت در پژوهش استفاده شود.

پیش از انجام مصاحبه، شرکت‌کنندگان از هدف‌ها و اهمیت پژوهش آگاه شدند و به دور از اجبار با رضایت و آگاهی لازم درباره چستی و چگونگی پژوهش شرکت کردند. علاوه بر کسب رضایت آن‌ها برای ضبط صدا و یادداشت‌برداری میدانی، به افراد حق انصراف و محرمانه بودن همه مشخصات در کل فرایند پژوهش داده شد.

یافته‌ها

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود مقوله‌های همسانی خانواده‌های اصلی، تمایل به ساده‌زیستی، بهره‌مندی از شبکه‌ی حمایتی دوستان و اقوام، پرداختن به اوقات فراغت، استفاده‌ی درست از فضای مجازی، استفاده از خدمات مشورتی و مشاوره‌ای، باورهای دینی، و رفتارهای دینی که مرتبط با عامل‌های فرهنگی-اجتماعی و مذهبی هستند شناسایی شد. در ادامه کدهای باز هر یک از این مقوله‌های محوری و برای نمونه برخی از نقل قول‌های مصاحبه‌شونده‌ها مطرح می‌شود.

جدول ۱ بسترهای فرهنگی-اجتماعی رضایت از ازدواج

کده گذاری انتخابی	کده گذاری محوری	کده گذاری باز
رضایت از ازدواج	همسانی خانواده‌های اصلی	همسانی فرهنگی-اجتماعی
	بهره‌مندی از شبکه‌ی حمایتی دوستان و اقوام	معاشرت با دوستان و اقوام
	استفاده از خدمات مشورتی و مشاوره‌ای	استفاده از خدمات مشاوره‌ای
	تمایل به ساده‌زیستی	نصیحت‌پذیری و مشورت با بزرگان
	استفاده‌ی درست از فضای مجازی	قناعت
	پرداختن به اوقات فراغت	مدیریت در استفاده از فضای مجازی
		وقت گذاشتن برای فرزندان
		انجام تفریحات جمعی
		انجام فعالیت‌های مشترک
		دیدار با اقوام و دوستان
	ایمان به خدا	
	یاد خدا	
	اعتقاد به شاهد بودن خداوند	
	توکل به خدا داشتن	
	راضی بودن به رضای خداوند	
	روزی‌رسان بودن خداوند	
	صداقت	
	محبت و توسل به ائمه اطهار(ع)	
	نیت کار خیر	
	شکرگزاری	
	اعتقاد به دعای والدین	
	پرهیز از منت	

کد گذاری انتخابی	کد گذاری محوری	کد گذاری باز
		انجام فرایض الهی
		احترام و نیکی به والدین
		کسب روزی حلال
		استعانت از نماز
		رعایت حدود شرعی در تعامل با نامحرم
	رفتارهای دینی	نوع دوستی و انجام امور خیر
		قرائت قرآن
		زیارت
		صله ارحام
		شرکت در مراسم مذهبی
		نذر
		استخاره

همسانی خانواده‌های اصلی

در این پژوهش، همسانی خانواده‌های اصلی از عوامل مهم رضایتمندی از ازدواج بود. در ازدواج‌های مطلوب باید تشابه طبقاتی تا حد امکان وجود داشته باشد. هر میزان که زوجین از نظر طبقاتی به یکدیگر شباهت بیشتری داشته باشند از رضایت و سعادت بیشتری بهره‌مند خواهند شد (والی زاده، ۱۳۹۳).

- ما از نظر فرهنگی و اجتماعی هم توی یه سطحی هستیم (خانم ۴۰ ساله، مدت ازدواج ۱۶ سال). - خانواده همسرم رو قبول داشتم. از نظر اجتماعی و فرهنگی و مذهبی و اقتصادی هم سطح بودیم (آقا ۴۵ ساله، مدت ازدواج ۱۶ سال). - اعتقاداتمون مشابه هم هست توی یه مسیریم (خانم ۴۰ ساله، مدت ازدواج ۱۶ سال). - یکی از نکات مثبت این بود که خانواده‌هامون خیلی به هم نزدیک بودن چه به لحاظ فرهنگی، طبقاتی، درآمدی (آقا ۳۵ ساله، مدت ازدواج ۶ سال). - بیشتر برامون اون همفکری و اعتقادهای مذهبی و معنوی مون مهم بود تا ملاک‌های مالی. برام اون مذهبی بودن خیلی مهم بود (آقا ۳۴ ساله، مدت ازدواج ۸ سال). - این تشابه فرهنگی، طبقاتی، درآمدی تأثیر گذاشته روی رضایت ما. من همیشه به دوستانم که مجردند اینو می‌گم که از خانواده‌ای زن بگیرید که از نظر

فرهنگی، درآمدی و اجتماعی و تحصیلات خانوم این‌ها نزدیک به خانواده خودتون باشند. این تشابه باید باشه. توی سواد، فرهنگ و درآمد (آقا ۳۵ ساله مدت ازدواج ۶ سال).

بهره‌مندی از شبکه حمایتی دوستان و اقوام

یکی از عوامل مداخله‌گر در رضایت از ازدواج، روابط حسنه با خانواده‌های اصلی و اقوام است. همسو با این یافته، پژوهش‌ها نشان می‌دهند کسب حمایت‌های اجتماعی و بهره‌مندی از این شبکه حمایتی خانواده و دوستان، از منابع اثرگذار بر افزایش رضایت از ازدواج است. بررسی‌ها نشان می‌دهند خویشاوندان مانند سدی در برابر عامل‌های تنش‌زا عمل می‌کنند (صیادپور، ۱۳۸۳).

- اینکه می‌تونیم همه فامیل دور هم جمع بشیم و بگیریم و بخندیم و کنار نکشیم و از اقوام و دوستان هم دوری نمی‌کنیم جمع صمیمی و بامحبتی داریم این خیلی اثرگذاره روی رضایتمون. این صمیمیت و احترام‌مون به خانواده‌های هم باعث شده که خانواده‌ها به هم نزدیک‌تر شدند و صله رحم بیشتر شده. به نظرم اینا خیلی تأثیر می‌ذاره روی رضایت‌مون (خانم ۴۰ ساله، مدت ازدواج ۱۶ سال). - خوشبختانه چون روابط خوبی با دوستان و اقوام داشتیم تونستیم توی مشکل ورشکستگی از شون کمک بگیریم. در درجه اول لطف خدا بود و اون حمایت‌های فامیل و دوستای خوبمون که تونستیم از اون شرایط بد بیرون بیایم (خانم ۳۴ ساله، مدت ازدواج ۱۲ سال).

استفاده از خدمات مشاورتی و مشاوره‌ای

بنابر یافته‌های این پژوهش، زوجین رضایتمند در مواقع لزوم از خدمات مشاوره‌ای به منظور افزایش آگاهی در چگونگی رفع تعارض و فرزندپروری استفاده می‌کردند. همچنین مشاورت با بزرگان و نصیحت‌پذیری از آن‌ها نیز از اقدام‌های مؤثر آن‌ها در افزایش رضایت از ازدواج بوده است.

- ما به‌ندرت بحث و مشاجره داشتیم چون احترام پایه روابطمون بوده. من پدرم بی‌سواد بود، سواد قرآنی داشت. مادر بزرگ خانوم هم سواد نداشت؛ اما حرف‌هایی رو از این بزرگان یاد گرفتیم و در زندگی عمل کردیم. چه در باب زناشویی، چه در باب روابط، چطوری حرف زدیمون، همراهی کردیمون، چطوری زندگی کردیمون. واقعاً به ما درس می‌دادند. مثلاً به بار به خانومم به جمله‌ای گفته بود مادر بزرگش و کلی خانومم ذوق کرده بود. گفته بود مرد وقتی از سرکار می‌آد خسته است درکش کن. تا وقتی خستگی‌اش در

نرفته شکایت و حرف ناراحت کننده نگو. از شیطنت بچه‌ها نگو. یکی از چیزایی که باعث شده مشاجره و بحث نداشته باشیم یا خیلی کم بوده همین رعایت نصیحت‌های طلای بزرگامون هست. همین به نکته که گفتم جلوی خیلی از مشاجره‌ها رو می‌گیره. اینکه خانومم واقعاً موقعیت سنج هست که هر حرف و تقاضایی رو چه موقع و چطوری باید بگه. می‌آم از سر کار، اول به جای به شربت. خسته نباشید می‌گه (آقا ۵۰ ساله، مدت ازدواج ۲۵ سال).

- من بعضی راهکارها که بتونه رابطه من رو با همسرم و بچه‌هام بهتر کنه و مسائلی که نیاز به راهنمایی حرفه‌ای دارم چند وقت یکبار می‌رم مشاوره. خیلی کمک کننده بوده. چون عمل کردم به حرف‌های مشاورم. باید پیگیری کنه آدم تا اثرش رو ببینه (خانم ۳۷ ساله، مدت ازدواج ۹ سال).

تمایل به ساده‌زیستی

بیشتر زوجین رضایتمند در این پژوهش، تمایل به ساده‌زیستی داشتند. آن‌ها این عامل را که حاکی از اثرهای فرهنگی بر سبک زندگی خانواده است مؤثر بر رضایت خود از ازدواج می‌دانستند و این مفهوم را با تعبیرهای متعدد قناعت داشتن در زندگی، علاقه نداشتن به پیگیری مد، و بی‌اهمیت بودن تجملات زندگی مطرح می‌کردند. این ویژگی مدگرا نبودن و فضیلت قناعت داشتن امکان مدیریت بهتر مالی و اقتصادی را فراهم می‌کند. به این صورت که خانواده را از فشارهای مضاعف و غیرضروری در امان نگه می‌دارد و در نتیجه توان اعضای خانواده صرف رشد و تعالی می‌شود (خدادادی سنگده و همکاران، ۱۳۹۴).

- تجملات و مد تو زندگی مون نقشی نداره چون من به سلیقه خودم اهمیت می‌دم. خیلی برام مهم نیست که الان فلان چیز مده. ایشونم همین طوره. اعتماد داره به سلیقم (خانم ۳۷ ساله، مدت ازدواج ۹ سال).

مدیریت استفاده از فضای مجازی

استفاده درست از فضای مجازی یکی از یافته‌های این پژوهش بود. رسانه‌های جمعی بر زندگی افراد تأثیر می‌گذارد و ممکن است هویت افراد، ارتباط و مشارکت آن‌ها در جامعه و تعهد آن‌ها را نسبت به یکدیگر دچار تغییر کند. همچنین استفاده از فضای مجازی، ارتباطات نزدیک را نیز با تغییر مواجه می‌کند. رسانه‌ها به‌ویژه فضای مجازی بر نوع سلیقه افراد، مصرف، ارزش‌ها و نگرش آن‌ها اثر می‌گذارد (مظفری‌نیا و قاسمی‌پور، ۱۳۹۶).

- اولش که تلگرام و این‌ها اومده بود ما این‌قدر قانون نداشته بودیم و این‌ها و

راحت بودیم. می رفتیم توی تلگرام و درگیر می شدیم. اما بیشتر بحث سر این بود که با این کار وقتی که برای هم می داشتیم کم می شد. اما بعد همون ماه های اول که شاید تلگرام هم نبود این وایبر و واتس آپ اومده بود، آره از همون ماه های اول دیگه با هم قرار گذاشتیم که تا وقتی پیش هم هستیم حداقل از فضای مجازی و تلگرام و این ها استفاده نکنیم. چون اولش استفاده مون از فضای مجازی بیشتر بود. حتی باعث ناراحتی مون هم شد. همین که خیلی توش درگیر بودیم و برای هم وقت کم تری می داشتیم. بعد از اینکه با هم قرار گذاشتیم تا وقتی کنار همیم استفاده نکنیم، اوضاع بهتر شد. حالا گاهی اگه هر کدوم مون یادش بره این قرار رو به هم دیگه تذکر می دیم و می دونیم که این یه قانونه (خانم ۲۷ ساله، مدت ازدواج ۹ سال).

پرداختن به اوقات فراغت مشترک

از جمله عامل های مورد توجه زوجین در این پژوهش، رضایت آن ها از شیوه های پرداختن به اوقات فراغت مشترک بود که سبب افزایش رضایت آن ها از ازدواج می شد.

- با هم به فیلم می بینیم. با هم میوه هامون رو می خوریم. نمی دونم چطوری براتون بگم؛ ولی این تایمی هست که خیلی برامون ارزش داره. زبان و زیست باباشون خوبه دخترم با باباش کارای درسی اش رو می پرسه. کارای کامپیوتری اش رو با هم می کنند. پسر مم هم هنوز کوچیکه، ولی با باباش بازی می کنه و سر و کله می زنند. شاید خیلی نمی تونیم مسافرت بریم. وضع مالی اون طور نیست و یا درس می خونیم هر دو مون نمی رسیم. اما وقت گذاشتن با بچه ها رو با وجود ضیق وقت ایجاد می کنیم (خانم ۴۰ ساله، مدت ازدواج ۱۶ سال). - حرف هم رو می فهمیم و برای حفظ حالات معنوی هم کارهای مشترکی هم انجام می دیم از جمله اینکه هر شب قبل از خواب هر دو مون سوره واقعه رو با هم می خونیم یا نماز جمعه می ریم. این کارها رو دوست داریم و هر دو تو یک مسیر هستیم. اینا فعالیت های مشترک مونه. به علاوه اینکه با اقوام و با خانواده هامون پیوسته ارتباط داریم (خانم ۴۸ ساله، مدت ازدواج ۲۹ سال). - شب نشینی می ریم، اون ها می آن، ما می ریم، صلّه ارحام داریم. همسر مم فوق العاده با خانواده ام خوبه (خانم ۳۷ ساله، مدت ازدواج ۹ سال).

دینداری

بر اساس اظهار مصاحبه شوندگان این پژوهش باورها و رفتارهای دینی در رضایتمندی آن ها از ازدواج نقش اساسی داشته است. این یافته، بیانگر بافت فرهنگی - اجتماعی این

مطالعه است که به علت ریشه‌دار بودن آموزه‌های دینی و نقش عمیق آن‌ها بر سبک زندگی افراد قابل توجه و تأمل است.

الف) باورهای دینی

- اون هم آدم مذهبی و مؤمنی هست. همین اعتقاداتمون آرامش زندگی مون رو بیشتر می‌کنه (خانم ۴۰ ساله، مدت ازدواج ۱۶ سال). - قرآن خوندن هم خیلی آروم کرد. از وقتی رابطمو با خدا بهتر کردم و بیشتر یادش می‌کنم و بعد نمازهام باهاش حرف می‌زنم اون پرخاشگری و عصبی بودن من خیلی خیلی کم شده. یاد خدا آرامشی بهم می‌ده که اون آرامش رو با هیچ کسی ندارم (خانم ۴۰ ساله، مدت ازدواج ۱۶ سال). - البته مواقعی هم بود که همسرم سه ماه مأموریت بودند و واقعاً سخت می‌گذشت؛ ولی با توکل به خدا، صبوری، غسل با آب سرد، تقوا و کنترل تغذیه اون شرایط رو می‌گذروندم. البته دوری از هم سخت‌تر از نبود این روابط بود (خانم ۴۸ ساله، مدت ازدواج ۲۹ سال).

- هر بار که می‌ریم خونه پدرشوهرم، با شوهرم می‌ریم یه خرید کلی می‌کنیم براشون. من اعتقاد دارم به اینکه اگه الان ستمی هست، پولی هست، اعتباری هست، هرچی هست به دعای خیر پدر و مادرامونه (خانم ۴۰ ساله، مدت ازدواج ۱۶ سال). - همین که می‌گه خدا می‌بینه ساده نیست شاید دو کلمه هست؛ ولی باعث می‌شه منم حواسم باشه تو کاسبی‌ام خدا می‌بینه. تو خونه رفتارم با زن و بچم رو خدا می‌بینه. آدمی که باور داره خدا می‌بینه هر کاری نمی‌کنه (آقای ۳۶ ساله، مدت ازدواج ۱۴ سال).

ب) رفتارهای دینی

- یه چیز دیگه‌ای که باعث رضایت و خوشبختی ماست و من بهش معتقدم لقمه حلالی هست که پدر و مادرامون بهمون دادند. به قدری حواسشون به حلال و حرام‌ها بود که فکرش رو هم نمی‌کنید. این اعتقاداتشون روی ما هم اثر گذاشته و باعث رضایت الان ما شده. پدر و مادرم از بس با خدا بودند و اعتقادات قوی داشتند که روی ما هم اثر گذاشته. مثلاً معتقد بودند لقمه اگه حلال نباشه صد در صد اثرش رو توی زندگی و بچه‌ها می‌ذاره. دامدار و کشاورز بودند. این طور بگم که اگه بره‌ای می‌مرد می‌گفتند یا به ما حرام کردند یا ما باعث شدیم که از این لقمه، حرام شدیم (آقا ۵۰ ساله، مدت ازدواج ۲۵ سال).

- وقتی مادرم بیماری صعب‌العلاجی گرفتند. برای من مادرم همه زندگی‌ام بودند. بعد از فوت پدرم ما رو به سختی بزرگ کردند. وقتی مادرم بیمار شد همسر من بیشتر از من و برادرم برای مادرم خدمت کردند. چرا؟ این انسان برایش فرق نمی‌کنه. به همه کمک می‌کنه. حالا مادر من باشه یا غریبه‌ای توی خیابون باشه. وقتی کنار چنین مردی زندگی

می‌کنم این واقعاً شکر داره (خانم ۴۰ ساله، مدت ازدواج ۱۶ سال).

- احترام به والدین و لقمه حلال توی رضایت از ازدواج ما خیلی حیاتیه. آگه کسی یک ذره به خدا و پیغمبر و دین خدا ایمان داشته باشه اصلاً شکی روی تأثیر اون‌ها توی زندگی نداره. شکی نیست که مؤثره. چطوری می‌شه نداره. بله هستند افرادی که باورهایشون کم‌تر شده. هر قدر هم که رو به جلو می‌ریم این اعتقادات داره کم‌تر می‌شه. ما پیشرفت علمی زیادی داشتیم اما باز همون زندگی سالم اسلامی داشتن، مذهبی بودن، همین احترام به والدین، هر چی کم‌رنگ‌تر بشه فاجعه به بار می‌آره. همین احترام به پدر و مادرمون باعث می‌شه که الان پسر و دخترم برای ما این قدر احترام قائل‌ند. خوب من از شیوه زندگی اسلامی مون نتیجه گرفتم. شاید آدم با هر کسی ازدواج کنه ریسک باشه و هندونه دهن بسته، ولی تو مسیر دینی و مذهبی و سیره ائمه اطهار آدم آگه زندگی کنه شکی نیست که اون زندگی بیمه می‌شه و خدا حفظ می‌کنه (آقا ۵۰ ساله، مدت ازدواج ۲۵ سال).

- خیلی از آرامش و خوب بحث کردن‌های منو همسر من توی تعارضاتمون محصول عمل به گفته‌های دین مون هست. این طور که وقتی مقید به دین خدا و دستوراتش باشیم سبک زندگی مون عوض می‌شه. می‌دونیم برای هدف مهم‌تری به این دنیا اومدیم و معنای زندگی برامون فرق می‌کنه و خلاصه نمی‌شه به مادیات. از مادیات استفاده می‌شه برای آخرت. این طوری حتی بچه‌ها مون هم باقیات صالحات می‌شن. تو مسیر بندگی خدا که باشیم رابطه با بنده‌هاش از جمله همسر هم اصلاح می‌شه (خانم ۳۷ ساله، مدت ازدواج ۹ سال).

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که عامل‌های شناسایی شده در بسترهای فرهنگی-اجتماعی همچون همسانی خانوادگی اصلی، تمایل به ساده‌زیستی، بهره‌مندی از شبکه حمایتی دوستان و اقوام، پرداختن به اوقات فراغت، استفاده درست از فضای مجازی، استفاده از خدمات مشاورتی و مشاوره‌ای، باورهای دینی و رفتارهای دینی می‌تواند زمینه‌ساز رضایت از ازدواج باشد.

پژوهش حاضر، همسو با مطالعه‌های متعدد دیگر، نشان داد که همسانی خانوادگی اصلی از عامل‌های مهم رضایتمندی از ازدواج است. در ازدواج‌های مطلوب باید تشابه طبقاتی تا حد امکان وجود داشته باشد. هر میزان که زوجین از نظر طبقاتی به یکدیگر شباهت بیشتری داشته باشند از رضایت و سعادت بیشتری بهره‌مند خواهند شد (والی‌زاده،

۱۳۹۳). پژوهش‌ها حاکی از این است که افراد تمایل دارند با کسانی ازدواج کنند که از لحاظ خصوصیت‌های جسمانی، توانایی‌های شناختی و ویژگی‌های شخصیتی با آن‌ها همانند باشند. در ازدواج‌های پایدار و سلامت، هنگام شروع زندگی مشترک، ویژگی‌های شخصیتی زوجین مشابه هستند (صیادپور، ۱۳۸۳). این یافته به این صورت قابل تبیین است که هر کدام از زوجین، پیش از ازدواج، ذهن‌ها، خودها، نمادها، تفسیر و تعریف از موقعیت‌های متفاوتی دارند؛ زیرا در فرهنگ و خانواده متفاوتی رشد کرده‌اند. بنابراین، دارای سبک‌های زندگی متفاوتی هستند. هر قدر سبک زندگی زوجین به هم نزدیک‌تر باشد به تعریف واحد از موقعیت‌ها می‌رسند و رفتار و گفتار آن‌ها به هم نزدیک‌تر می‌شود، میزان گفت‌وگو و مشورت آن‌ها بیشتر و در نتیجه احساس امنیت بیشتری می‌یابند. از طرفی، هر قدر تشابه و نزدیکی میان سبک‌های زندگی زوجین بیشتر باشد، سوء تفاهم‌ها و سوء برداشت‌ها از رفتارها و گفتارهای یکدیگر کم‌تر می‌شود و احساس امنیت بیشتری در روابط زوجین احساس می‌شود؛ زیرا در این صورت زوجین، قادر به پیش‌بینی رفتارهای یکدیگر خواهند بود (بهارى، ۱۳۹۴). این یافته با پژوهش حاتمی و ورزنده و همکاران (۱۳۹۵) همسوست.

بیشتر زوجین رضایتمند در این پژوهش تمایل به ساده زیستی داشتند. آن‌ها این عامل را که حاکی از اثر فرهنگ بر سبک زندگی خانواده است مؤثر بر رضایت خود از ازدواج می‌دانستند و این مفهوم را با تعبیرهای متعدد قناعت داشتن در زندگی، علاقه نداشتن به پیگیری مد و بی‌اهمیت بودن تجملات زندگی مطرح می‌کردند. نتایج مطالعات خدادادی سنگده و همکاران (۱۳۹۴) و محسن‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) همسو با این یافته است. ویژگی مدگرا نبودن و فضیلت قناعت داشتن امکان مدیریت بهتر مالی و اقتصادی را فراهم می‌کند. به این صورت که خانواده را از فشارهای مضاعف و غیرضروری در امان نگه می‌دارد و در نتیجه توان اعضای خانواده صرف رشد و تعالی می‌شود (خدادادی سنگده و همکاران، ۱۳۹۴).

بنابر یافته‌های این پژوهش، یکی از عامل‌های مداخله‌گر در رضایت از ازدواج، روابط حسنه با خانواده‌های اصلی و اقوام است. همسو با این یافته، پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهند کسب حمایت‌های اجتماعی و بهره‌مندی از این شبکه حمایتی خانواده و دوستان، از منابع اثرگذار بر افزایش رضایت از ازدواج است. بررسی‌ها نشان می‌دهند که خویشاوندان مانند سدی در برابر عامل‌های تنش‌زا عمل می‌کنند (صیادپور، ۱۳۸۳). بهره‌مندی از شبکه حمایتی دوستان و اقوام موجب می‌شود تا در مواقعی در زندگی از

کمک آن‌ها برای حل مسائل خود استفاده کنند. فرصت حضور بیشتری را در کنار خانواده‌ها و دوستان داشته باشند و از مزایای روابط اجتماعی برخوردار شوند (بایر^۱، ۲۰۰۶). بهره‌مندی از شبکه حمایتی دوستان و اقوام اهمیت بسیاری دارد و نقش فعالی در حل مسائل زندگی دارد. بنابراین به هر میزان که زوجین روابط گرم و صمیمانه بیشتری را با خانواده‌های خود و همسرشان، اقوام و دوستان داشته باشند و ادراک حمایتی بیشتری را از سوی آن‌ها تجربه کنند، احساس کارآمدی، قابلیت، و توانمندی حل مسئله را به طرز مطلوب‌تری نشان می‌دهند (استنلی و اینهورن^۲، ۲۰۰۷) و رضایت بالاتری از ازدواج خود دارند.

پرداختن به اوقات فراغت و الگوهای فراغت با ثبات ازدواج و رضایت‌مندی زناشویی رابطه دارد (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۴). نقش این عامل را در رضایت از ازدواج می‌توان این‌گونه استنباط کرد که فعالیت‌های فراغتی توسط اعضای خانواده طبق ساختار خاص خود محرک اصلی برانگیزنده حس همدلی طرفین و تبیین‌کننده کیفیت روابط همسران، ثبات، دوام، و رضایت ازدواج است. نتایج پژوهش‌ها درباره فراغت و اوقات تفریح نشان می‌دهد اوقات فراغت پیامدهای رضایت‌مندی، ثبات، شادکامی، و کارکرد مناسب را به همراه دارد. فراغت فعالیت هدفمندی است که زوجین طراحی می‌کنند و سبب بهبود روابط خانوادگی و زوجی می‌شوند (صیدی و باقریان، ۱۳۹۰). بر اساس الگوی انسجام و انطباق‌پذیری، خانواده بر اساس نیاز خود به سمت یکی از ابعاد انسجام (نزدیکی و صمیمیت اعضا) و انطباق‌پذیری (قاعده‌مندی و مرزبندی میان اعضا) حرکت می‌کنند (السون^۳، ۲۰۰۰). حرکت به موقع و سریع خانواده ثبات و رضایت‌مندی آن را در طول زمان ایجاد می‌کند. زبریسکی و مک‌کرمیک^۴ (۲۰۰۱) معتقدند که الگوی تعادلی فراغت، به‌عنوان ابزاری مهم بعد انطباق‌پذیری و الگوی هسته‌ای فراغت، بعد انسجام آن را تأمین می‌کند.

یکی دیگر از یافته‌های این پژوهش استفاده درست از فضای مجازی بود. نقش رسانه‌های جمعی به‌ویژه ماهواره و فضای مجازی در سبک زندگی افراد و گرایش آن‌ها به این فضا انکارناپذیر است. از نظر جامعه‌شناسان یکی از پیامدهای مخرب در این حوزه رشد و قوام طلاق عاطفی است. رسانه‌های جمعی بر زندگی افراد تأثیر می‌گذارد و ممکن است هویت افراد، ارتباط، و مشارکت آن‌ها در جامعه و تعهد آن‌ها را به یکدیگر تغییر دهد.

1. Boyer
2. Stanley & Einhorn
3. Olson
4. Zabriskie & McCormick

بنابراین رسانه‌ها می‌توانند ارتباطات نزدیک را نیز با تغییر مواجه کنند؛ این گونه که رسانه‌ها به‌ویژه فضای مجازی بر نوع سلیقه آن‌ها، مصرف، ارزش‌ها و نگرش آن‌ها اثر می‌گذارد (مظفری‌نیا و قاسمی‌پور، ۱۳۹۶). زوجین رضایتمند در این پژوهش در نوع و میزان استفاده از رسانه‌ها به‌خصوص فضای مجازی با وضع قوانین و توافقی‌هایی مدیریت می‌کردند و از این نظر رضایت داشتند. این یافته همسو با پژوهش پرتو (۱۳۹۴) است که نشان داد استفاده از شبکه‌های اجتماعی اینترنت و ماهواره رضایت، صمیمیت، و سازگاری را تهدید می‌کند. همسو با بسیاری از پژوهش‌ها، در این مطالعه، زوجین رضایتمند نقش باورهای و رفتارهای دینی را در رضایتمندی خود از ازدواج اساسی می‌دانستند. این یافته با برخی از پژوهش‌ها مانند پژوهش خدایاری فرد^۱ و همکاران (۲۰۱۳)، یگانه و شیخ محمود^۲ (۲۰۱۳)، والتون و تاکویی^۳ (۲۰۱۰)، و آماتو و چیدل^۴ (۲۰۰۸) همسوست. هیتن و پرت^۵ (۲۰۰۴) گزارش دادند که هم‌بستگی مثبتی میان عمل به باورهای دینی و میزان رضایت از ازدواج وجود دارد. به عبارت دیگر با افزایش پایبندی به باورهای دینی رضایت از ازدواج افزایش می‌یابد. همچنین، گرایش‌های مذهبی در افراد متأهل به‌طور معناداری رضایت از ازدواج و بهداشت روانی را افزایش می‌دهد. باورهای دینی، هم به‌طور مستقیم و هم از طریق تأثیر بر مؤلفه‌های دیگر، کیفیت ارتباط زوج را تحت تأثیر قرار می‌دهند. تعهد، حل مسئله، فعالیت‌های جنسی، استرس و مقابله با آن، و تاب‌آوری برخی از این مؤلفه‌ها هستند (صیدی و همکاران، ۱۳۹۴). پایبندی زوجین به باورهای مذهبی و داشتن رفتارهای مذهبی موجب اعتماد و احترام متقابل می‌شود و رضایت از ازدواج را افزایش می‌دهد. بدیهی است که عدم پایبندی به مسائل دینی بی‌تعهدی را در روابط زوجی به همراه دارد و از همین رو به کاهش رضایت از ازدواج منتهی می‌شود (منجری و همکاران، ۱۳۹۰). یافته‌های مرتبط با دینداری^۱ بیانگر بافت فرهنگی-اجتماعی این مطالعه است که به‌علت ریشه‌دار بودن آموزه‌های دینی و نقش عمیق آن‌ها بر سبک زندگی افراد قابل توجه و تأمل است. اگرچه با وجود نقش آن بر رضایتمندی زوجین، در پژوهش‌های رضایت ازدواج و خانواده توجه اندکی به آن‌ها شده است. بهره‌مندی از این فضائل مذهبی و سبک زندگی اسلامی که ثمره آن است و مربوط به این بستر فرهنگی-اجتماعی است، سبب توانمندتر شدن زوجین

1. Khodayari Fard
2. Yeganeh & shaikhmahmoodi
3. Walton & Takeuchi
4. Amato & Cheadle
5. Heaton & Pratt

و خانواده‌ها در مواجهه با چالش‌های زندگی، تعدیل تعارض‌ها و ایجاد رضایت پایدار است و در نهایت مسیر رشد و بالندگی را برای آن‌ها فراهم می‌کند. نمونه و نمونه‌گیری از محدودیت‌های پژوهش حاضر است. نمونه متعلق به شهر تهران بود و نمونه‌گیری به صورت در دسترس انجام شد. به علت احتمال تفاوت در ویژگی‌های افراد انتخاب شده و جامعه هدف باید در تعمیم نتایج احتیاط شود. همچنین با وجود اینکه بافت فرهنگی از جمله عامل‌هایی است که بر چگونگی رضایتمندی از ازدواج تأثیر دارد امکان بررسی اثر خرده فرهنگ‌ها و قومیت‌های مختلف به صورت مجزا وجود نداشت. این پژوهش، مجموعه‌ای از یافته‌ها را معرفی می‌کند که باید در مرکز توجه پژوهش‌های آینده در حوزه خانواده و ازدواج قرار گیرند تا اطلاعات جامع‌تر و ژرف‌تری درباره آن‌ها جمع‌آوری و تحلیل شوند. برای مثال هر کدام از شاخص‌ها و نشانگرها پژوهش‌های گسترده و مجزایی را می‌طلبد تا بتوان به شناخت کامل‌تری از متغیرها و سازوکار اثرگذاری آن‌ها دست یافت. افزون بر این، شناسایی عامل‌های استحکام‌بخش خانواده راهنمای مناسبی برای کار کردن با خانواده‌ها، زوج‌ها، والدین و فرزندان محسوب می‌شود.

منابع

- بهاری، ز. (۱۳۹۴). نقش سبک زندگی در رضایت زناشویی زوجین. فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۲۲، ۱۴۵-۱۲۵.
- پرتو، ز. (۱۳۹۴). تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی فضای مجازی (اینترنت و تلفن همراه) و شبکه‌های تلویزیونی خارج از کشور (ماهواره) بر میزان رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی دانشجویان متأهل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی. دانشگاه آزاد اسلامی رشت.
- ثنایی ذاکر، ب. (۱۳۷۹). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: بعثت.
- جهانیان، م. و سپهری شاملو، ز. (۱۳۹۶). تأثیر ذهن آگاهی بر رضایت زناشویی: یک میانجی‌گری هوش هیجانی. روان‌پرستاری، ۵(۳)، ۱-۶.
- حاتمی ورزنه، ا.، اسمعیلی، م.، فرح‌بخش، ک. و برجعلی، ا. (۱۳۹۵). ارائه الگوی ازدواج پایدار رضایتمند، یک پژوهش گراند تئوری. مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۶(۱)، ۱۲۰-۱۴۹.
- خدادی سنگده، ج. (۱۳۹۳). شناسایی، تعیین و سنجش شاخص‌های سلامت خانواده و تدوین مدل خانواده سالم مبتنی بر بافت فرهنگی - اجتماعی. رساله دکتری مشاوره. دانشگاه خوارزمی.
- خدادی سنگده، ج. (۱۳۹۶). مطالعه کیفی عوامل مذهبی مؤثر در شکل‌گیری خانواده سالم بر اساس بافت فرهنگی - اجتماعی. روان‌شناسی فرهنگی، ۱(۲)، ۸۷-۱۰۰.
- خدادادی سنگده، ج.، احمدی، خ. و آموستی، ف. (۱۳۹۴). شناسایی عوامل معنوی مؤثر بر سلامت خانواده‌های نظامی: یک مطالعه کیفی. علوم مراقبتی نظامی، ۲(۳)، ۱۳۴-۱۴۲.

- خدادادی سنگده، ج.، نظری، ع. م.، احمدی، خ. و حسنی، ج. (۱۳۹۳). شناسایی شاخص‌های ازدواج موفق: مطالعه‌ای کیفی و اکتشافی. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۲۵، ۹-۲۴.
- دلدا، مقدم، م. و باقری، ن. (۱۳۹۶). پیش‌بینی تعارض‌های زناشویی زوجین بر پایه رفتارهای واپایی و تفسیر دشواری‌ها. *آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده*، ۳(۱)، ۲۱-۴۰.
- رضاپور میرصالح، ی. (۱۳۹۲). *ارائه الگوی مفهومی سازگاری زناشویی مبتنی بر تبیین ابعاد هستی‌شناسی و ارزش‌شناسی در گفت‌وگوهای تعاملی و درون‌شخصی زوجین متقاضی طلاق و زوجین برخوردار از سازگاری زناشویی و ارزیابی اثربخشی آن*. رساله دکتری مشاوره. دانشگاه علامه طباطبائی.
- صیادپور، ز. (۱۳۸۳). ازدواج موفق: بررسی رضایت از ازدواج در دانشجویان. *روان‌شناسان ایرانی*، ۱(۲)، ۱۴۵-۱۵۷.
- صیدی، م. س. و باقریان، ف. (۱۳۹۰). پیش‌بینی سرسختی خانواده توسط فراغت و انجام فرائض دینی در منزل با واسطه‌گری کیفیت ارتباط در خانواده. *مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۱(۲)، ۲۲۶-۲۴۲.
- صیدی، م. س.، نظری، ع. م. و ابراهیمی، م. (۱۳۹۴). نقش باورهای ارتباطی و معنوی در خرسندی زناشویی؛ ارائه یک مدل فرضی با واسطه‌گری کیفیت ارتباط و سن. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۲۴، ۱۳۰-۱۱۱.
- فتحی، ا. (۱۳۹۵). *تدوین و اعتباریابی الگوی آماده‌سازی ازدواج مبتنی بر مقایسه عوامل مؤثر در ازدواج‌های رضایتمند و نارضایتمند*. رساله دکتری مشاوره. دانشگاه علامه طباطبائی.
- قربانی، م. و فیروزی، س. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش سبک زندگی در رضایتمندی و فرسودگی زناشویی زنان متأهل شهر اصفهان. *زن و جامعه*، ۸(۱)، ۲۳-۳۶.
- کوری، ج. (۲۰۱۳). *نظریه و کاربری مشاوره و روان‌درمانی (ویراست نهم)*. ترجمه. سیدمحمدی (۱۳۹۳). تهران: ارسباران.
- گیتی‌پسند، ز.، فرح‌بخش، ک.، اسمعیلی، م. و ذکایی، م. س. (۱۳۹۳). بررسی مؤلفه‌های معنای زندگی، ازدواج و زندگی مشترک در زوجین رضایتمند زناشویی. *روان‌شناسی و دین*، ۸(۲)، ۵-۱۸.
- محسن‌زاده، ف.، مرادی کوچی، س. و خدادادی سنگده، ج. (۱۳۹۳). مطالعه پدیدارشناختی دلایل رضایت از ازدواج (از دیدگاه زنان راضی از ازدواج). *مطالعات راهبردی زنان*، ۶۵، ۷-۳۶.
- مروتی شریف‌آباد، م. ع.، زارعی‌پور، م. ع.، موحد، ا.، شاه‌احمدی، ف.، کریمیان کاکلکی، ز.، عامری، م. و کمشکی، س. (۱۳۹۵). بررسی ارتباط بین رضایت زناشویی و آگاهی و عملکرد مردان در خصوص سندرم قبل از قاعدگی زوجین شهر کرمان. *بهداشت در عرصه*، ۵، ۱۳-۲۳.
- مظفری‌نیا، س. و قاسمی‌پور، م. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین سبک زندگی متأثر از فضای مجازی و طلاق عاطفی در شهر ایلام. *فرهنگ ایلام*، ۵۶، ۵۷، ۱۷۱-۱۹۱.
- منجری، ف.، شفیق‌آبادی، ع. و سودانی، م. (۱۳۹۰). بررسی اثر ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی بر بهبود رضایت زناشویی. *تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۰(۱)، ۳۳-۳۷.
- مؤمنی، خ.، صیدی، م.، رضایی، خ. و ابراهیمی، م. (۱۳۹۴). نقش واسطه‌ای همدلی همسران در ارتباط بین الگوهای فراغت با خرسندی و ثبات ازدواج. *زنان و خانواده*، ۲۸، ۱۰۷-۱۲۳.
- مهدی‌پور بازکیایی، م. و صداقتی‌فرد، م. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین رضایت زناشویی و صمیمیت زوجین با سازگاری در خانه. *روان‌شناسی تحلیلی-شناختی*، ۲۲، ۲۱-۳۱.

- میری، ن. و نجفی، م. (۱۳۹۶). نقش صمیمیت، احساس تنهایی و ناگویی خلقی در پیش‌بینی رضایت زناشویی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی قم*، ۱۱(۳)، ۶۶-۷۴.
- والی‌زاده، س. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین کمال‌گرایی و سرسختی با رضایت زناشویی در دانشجویان متأهل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه.
- Amato, P.R. & Cheadle, J.E. (2008). Parental divorce, marital conflict and children's behavior problems: A comparison of adopted and biological children. *Social Forces*, 86(3), 1139-1161.
- Boyer, T.W. (2006). The development of risk-taking: A multi-perspective review. *Developmental Review*, 26(3), 291-345.
- Carr, A. (2006). *Family therapy: concept, process and practice*. London: Wiley.
- Gottman, J.M. & Notarius, C.I. (2000). Decade review: Observing marital interaction. *Journal of Marriage & the Family*, 62(4), 927-947.
- Greeff, A.P. & De Bruyne, A.T. (2000). Conflict management style and marital satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26(4), 321-334.
- Guba, E.G. & Lincoln, Y.S. (1989). *Fourth Generation Evaluation*. Newbury: Sage.
- Heaton, T.B. & Pratt, E.L. (1990) The effects of religious homogeneity and marital satisfaction and stability. *Journal of Family Issues*, 11, 191-207.
- Khodayari Fard, M., Shahabi, R. & Zardkhaneh, S. (2013). Religiosity and Marital Satisfaction. *Procedia social and behavioral science*, 82, 307-311.
- Olson, D.H. (2000). Circumplex Model of Marital and Family Systems. *Journal of Family Therapy*, 22, 144-167.
- Olson, D.H., Fournier, D.G. & Druckman, J.M. (1983). Assessing marital and premarital relationships: The Prepare/Enrich Inventories. In E.E. Filsinger (Ed.). *Marriage and family assessment*, (229-250). Newbury, CA: Sage Publishing.
- Scott, J. (2006). *Family and gender roles: How attitudes are changing*. International Conference on Family Relations, University of Valencia, Spain.
- Stanley, S.M. & Einhorn, L.A. (2007). Hitting pay dirt: Comment on "Money: A therapeutic tool for couples therapy". *Family Process*, 46(3), 9-293
- Waite, L.J. & Gallagher, M. (2000). *The case for marriage: Why married people are Happier, healthier and better off financially*. New York: Doubleday.
- Walton, E. & Takeuchi, D.T. (2010). Family structure, family processes, and Well-Being among Asian Americans: Considering gender and nativity. *Journal of Family Issues*, 31(3), 301-332.
- Yedirir, S. & Hamarta, E. (2015). Emotional expression and spousal support as predictors of marital satisfaction: The case of Turkey. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(6), 49-58.
- Yeganeh, T. & Shaikhmahmoodi, H. (2013). Role of religious orientation in predicting marital adjustment and psychological well-being. *Sociology mind*, 3(2), 131-136.
- Zabriskie, R.B. & McCormick, B.P. (2001). The influences of family leisure patterns on perception of family functioning. *Family Relations*, 50, 281-289.